

EESTI NSV INFORMATSIOONI INSTITUUT

AUTORITASU

LEIUTAJATELE JA RATSIONALISEERIJATELE

Tallinn 1969

AVASTI

A U T O R I T A S U

LEIUTAJATELE JA RATSIONALISEERIJATELE

Tallinn 1969

Üldine kirjandus

VAATIKOUDA

RIIGIARHIIVISTAS JA RAAMATUKOGUS

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

1940

02049 19940

AUTORITASU

Autoritasu on vaid üks hüvitustest, mida meie riik annab avastuste, leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute autoritele. Seoses autoritasuga tekib praktikas alati rohkesti küsimusi, seepärast püüame siinkohal mõningaid neist lähemalt vaadelda ja selgitada.

Eelkõige leiutus- ja ratsionaliseerimistöö finantseerimisest.

Teatavasti on meil ka leiutus- ja ratsionaliseerimistöö planeeritud. Loomingulise töö planeerimine on muidugi tinglik ja põhineb peamiselt eelnevate aastate statistikal, kusjuures võetakse arvesse kohalikke eritingimusi. Näiteks arvestatakse tootvas ettevõttes seda, kas planeeritaval perioodil tuleb juurutamisele uus toodang või ei, arvestatakse tootmisprotsesside mehhaniseerituse ja automatiseerituse taset, planeeritavale perioodile koostatud leiutus- ja ratsionaliseerimistöö teematikat, kaadri voolavust jne. Juurutamise planeerimine on aga võrdlemisi konkreetne ja toimub vastavalt kindlatele eeskirjadele, millest põhiline on "Ettevõtete leiutus- ja ratsionaliseerimistöö planeerimise juhised" (Указания по планированию изобретательской и рационализаторской работы на предприятиях, ОР-1-62).

Kuna autoritasu makstakse ainult vastavate leiutiste või ratsionaliseerimisetepanekute juurutamisel, on selge, et vastavalt juurutamise plaanidele saab ette arvestada ja tagada ka autoritasuks vajalikud rahalised ning materiaalsed vahendid. Leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute kasutamisega seotud tööd lülitatakse vastavalt nende tähtsusele üleliidulistesse, vaba-

riiklikesse või kohalikesse plaanidesse konkreetsete juurutamise tähtaegadega. Leiutiste juurutamiseks annab soovitusi Leiutiste ja Avastuste Komitee.

Ettevõtted ja organisatsioonid teevad leiutiste ja ratsionaliseerimissetepanekute rakendamisel väga mitmesuguseid kulutusi. Nende finantseerimine toimub põhiliselt leiutus- ja ratsionaliseerimistöö eelarve alusel. Sealjuures kaetakse kulutused nii ettevõtte või organisatsiooni enda vahenditest (antud ettevõttele oluliste ettepanekute korral) kui ka riiklikust fondist assigneeritavatest summadest (kogu rahvamajandusele või tööstusharule oluliste ettepanekute korral). Üheks finantseerimise allikaks on ka ettevõtete ja organisatsioonide tootmise üldkulud. Leiutus- ja ratsionaliseerimistööga seotud tootmise üldkulud ei ole ette nähtud eelarves ja need kaetakse ettevõtete või organisatsioonide üldiste kulude arvel, ministriumide ja teiste kõrgemate organite vahenditest, Riigi- ja Ehituspanga assigneeringutest ning krediididest.

Peale plaanide ja vastavate eelarvete kinnitamist võivad laekuda uued ettepanekud, mis tuleks otsekohe juurutada. Sel juhul, kui on tegemist kohaliku tähtsusega ettepanekuga, võib ettevõtte juhataja lubada teiste üldkulude arvel eraldada juurutamiseks vajalikud summad. Kui ettepanek on tööstusharulise või suurema tähtsusega, võib assigneeringuid suurendada kõrgema organisatsiooni otsusega.

Põhimääruse* punktides 66 ja 68 on ette nähtud, millised kulutused peavad olema võetud leiutus- ja ratsionaliseerimistöö eelarvesse. Eelarve vorm on toodud "Ettevõtete leiutus- ja ratsionaliseerimistöö planeerimise juhistes". Järgnevalt on toodud töös- tusettevõtte eelarve näide (arvud on valitud vabalt).

*Avastuste, leiutiste ja ratsionaliseerimissetepanekute põhimäärus

(ettevõtte juhataja)

Leiutus- ja ratsionaliseerimistöõ
 e e l a r v e
 1965. aastaks

(ettevõtte nimetus)

Kulu- artiklid	1964.aastal		1965. aas- taks pla- nee- ritud	Sealhulgas ette- panekutele		(rublades)		Seal- hulgas mitte- koos- seisu- lisest fons- dist
	planee- ritud	vasta- valt aru- andele		mis on oluli- sed teha- sele	mis on oluli- sed ühele või mitme- le töös- tusha- rule	Kulu- tuste üld- sum- mast töö- tasu	7	
1	2	3	4	5	6	7	8	
1. Autori- tasu	3920	3842	4368	3840	528	9	-	
2. Mudelite ja kat- seeksem- plaride valmis- tamine	2950	2916	3200	2400	800	2090	820	
3. Eksperi- mentaal- baaside loomine ja ülal- pidamine	750	698	750	622	128	300	-	
4. Kulutu- sed seoses autori- te, kon- sultan- tide,								

	1	2	3	4	5	6	7	8
konstruktorite,projekteerijate ja tehnoloogide osavõtuga tehnilise dokumentatsiooni valmistamisest ja mudelite ning katsekemplaride katsetamisest		288	270	300	260	40	110	50
5. Ettepanekute ekspertiisi tasu		260	260	275	240	35	275	135
6. Konsultatsioonide, näituste, ülevaade ja konkursside organiseerimine		550	488	550	456	94	175	35
7. Leiutiste ja ratsionaliseerimisettpanekute juurutamisel kaasabiest premeerimine	1372	1345	1529	1344	185	-	-	-
8. Premeerimine ülevaade ja konkurssidel	230	230	250	207	43	-	-	-
9. Kogemuste vahetamise kogumike, blankettide jne. väljaandmine	170	165	180	149	31	30	-	-
10. Organisatsiooniliste ja massiliste ürituste läbiviimine	330	320	360	298	62	140	-	-
11. Leiutajate komandeerimine seoses autoritunnistuste saamiseks antud avalduste läbi vaatamisega	100	100	120	30	90	60	-	-
Kokku kulutusi:	10920	10634	11882	9846	2036	3180	1040	
Sealhulgas:								
Ettepanek A	-	-	470	-	470	124	45	
" B	-	-	296	296	-	78	30	
" C	80	74	240	240	-	64	20	
Ülejäänud 1965.a. kasutuselevõetavad ettepanekud	2180	2126	4750	3940	810	1270	416	

Leiutus- ja ratsionaliseerimisosakonna (büroo) juhataja

Plaaniosakonna juhataja

Tuleb juhtida tähelepanu kuluartiklile nr.5 (ettepankute ekspertiisi tasu), sest ettevõtetes ei pöörata pahatihti sellele küllaldast tähelepanu. Põhjalik ja hästi põhjendatud väidetega ekspertiis kergendab tunduvalt eksperdi tööd Patendiekspertiisi Instituudis, kiirendab ja tagab õige otsuse langetamist eeldatava leiutise kohta, väldib ajakulu mõttetule kirjavahetusele sisutute leiutisavalduste puhul, ühesõnaga - tõstab üleliidulist leiutustöö taset. Kuna tasu suurendab ka eksperdi vastutustunnet, peab selle kuluartikli summasisid oskuslikult kasutama üldise töötaseme tõstmiseks. Ekspertiis kuulub tasumisele ainult siis, kui ta on teostatud ja vormistatud väljaspool tööaega. Üldiselt on ettevõtete spetsialistid kohustatud teostama ekspertiisi vastava töökäsu alusel töö ajal ja selle eest eri tasu saamata.

Tuleb teada, et ühele töötajale juurutamisel kaasabi eest kvartalis makstava preemia (kuluartikkel nr.7) summa ei tohi ületada tema poolteise kuu palka ja preemiate kogusumma koos preemiatega uue tehnika loomise ning juurutamise eest ei tohi aastas ületada 1200 rbl. (vt. "Информация по изобретательству" nr. 10, 1963, lk.3).

Teatavasti võib leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute juurutamisel kaasabi eest premeerida ka uue tehnika loomise ja juurutamise ergutusfondist.

Kuluartikli nr. 7 suurus on ~35% kuluartikli nr. 1 summast.

Kuluartiklis nr. 11 on kulutused mõningate autorite komandeerimiseks nende avalduste läbivaatamisele Moskvasse Leiutiste ja Avastuste Komiteesse. Selliseid komanderinguid võib välja kirjutada ainult siis, kui Komitee on saatnud vastava väljakutse. Sel juhul tasutakse nendest summadest peale komandeerimiskulude ka komanderingu vältel autoril säiliv keskmine töötasu. Mingeid muid komanderinguid leiutus- ja ratsionaliseerimistöö eelarve summadest pole lubatud. Seda ei tule mõista muidugi nii, et leiutajate, ratsionaliseerijate ja vastavate töödega seotud töötajate kogemuste vahetamine ning tähtsamate ettepanekute juurutamine peab toimuma ilma komanderinguteta. Selliste loominguks vajalike komanderingute kulutused kaetakse ettevõtte üldistest komanderingusummadest.

Kuluartiklite 8, 9 ja 10 osas on mõnikord vaja teha eelarvelistest suuremaid kulutusi. Sellistel kordadel on ettevõtted leiutusalase teaduslik-tehnilise informatsiooniga seotud kulutused katnud vahenditest, mis on ette nähtud tehniliseks informatsiooniks.

Leiutise või ratsionaliseerimisettepaneku juurutamisel võib ajutise tööjõuna kasutada spetsialiste, kes pole ise antud ettepanekute autorid, kusjuures ajutine töölevormistamine ei tohi ületada kahte kuud (vt. Постановление ЦИК и СНХ СССР от 14 января 1927 года - СЗ СССР 1927, nr. 9, lk.80).

Kui ettepaneku juurutamisel kasutatakse spetsialisti, kes pole juurutavas ettevõttes alalisel tööil, võib tema töö eest tasuda mittekoosseisulise fondi vahenditest.

Vaatleme nüüd lühidalt mõningaid autoritasu arvestamise küsimusi. Nendega tuleb praktikas kõige rohkem kokku puutuda. Enamasti ei tekita need küsimused erilisi raskusi, sest "Avastuste, leiutiste ja ratsionaliseerimisettepanekute eest tasu maksmise juhendis" (kinnitatud NSVL MN 1959. aasta 24. aprilli määrusega nr. 435) käsitletakse võrdlemisi põhjalikult ettepanekuid, mis annavad arvestatavat säästu. Selle juhendi alusel makstakse ergutustasu isikutele, kes on saanud avastuse autorsust tõendava diplomi, makstakse tasu autoritele (kaasautoritele) juurutatud leiutiste ning ratsionaliseerimisettepanekute eest ja preemiad isikutele, kes on kaasa aidanud leiutiste ning ratsionaliseerimisettepanekute juurutamisele või näidanud initsiatiivi kogemuste vahetamise korras nende leiutiste ning ratsionaliseerimisettepanekute rakendamisel, mis on juurutatud teistes ettevõtetes või mille kohta on andmed avaldatud trükis. Peale selle näeb juhend ette tasu leiutajale tema välismaal patenteeritud leiutisele litsentsi müümise korral. Vastavalt juhendile ei lähtuta säästu arvestamisel mitte tegelikest, vaid plaanilistest kulutustest. Juhendiga ettenähtud tasud ning preemiad makstakse välja teistest preemialiikidest olenemata.

Leiutiste ja ratsionaliseerimisettepanekute juurutamise tasu maksavad juurutavad ettevõtted või (mitmes ettevõttes juurutamise korral) vastavad kõrgemad asutused. Kui tekib vaidlus, kes on kohustatud tasu maksma, lahendab küsimuse Leiutiste ja Avastuste Koedaspidi tekstis "juhend".

mittee. Samuti maksab ta ergutustasu (kuni 5000 rbl.) avastuste korral, tasu leiutiste autoritele seoses litsentsi müügiga (kuni 3% müügi summast) ning ergutustasu (kuni 50 rbl.) eriti väljapaistvate leiutiste eest autoritunnistuste väljaandmisel.

Juhendis on toodud järgmine tasu suuruse aastasäästudest sõltuvuse tabel

Aastasäästu summa, rbl.	Tasu leiutise eest, rbl.	Tasu ratsionaliseerimisettepanekueest, rbl.
Kuni 100	25 % säästust, kuid vähemalt 20 rbl.	13,75 % säästust, kuid vähemalt 10 rbl.
100 - 500	15 % + 10	7 % + 10
500 - 1000	12 % + 25	5 % + 20
1000 - 5000	10 % + 45	2,75 % + 45
5000 - 10000	6 % + 250	2 % + 85
10000 - 25000	5 % + 350	1,75 % + 110
25000 - 50000	4 % + 600	1,25 % + 235
50000 - 100000	3 % + 1100	1 % + 360
100000 või rohkem	2 % + 2100, kuid mitte rohkem kui 20000 rbl.	0,5 % + 860, kuid mitte rohkem kui 5000 rbl.

Kui leiutise juurutamisel saadav aastasääst on näiteks 375 650 rbl., moodustab autoritasu

$$\frac{2 \cdot 375\,650}{100} + 2100 = 9\,613 \text{ rbl.}$$

Selline leiutis on ilmselt väärtuslik ja võib oletada, et autoritunnistuste väljaandmisel on välja makstud maksimaalne ergutuspreemia, s.o. 50 rbl. Järelikult kuulub juurutamisel väljamaksmisele $9613 - 50 = 9563$ rbl. Eeldades, et leiutis on viie kaasautori ühise võrdse töö vili (igaüks sai 10 rbl. ergutuspreemiat), saab nüüd juurutamisel iga kaasautor $9563 : 5 = 1912$ rbl. 60 kop.

Arendades näidet edasi, võib oletada, et leiutis on patenteeritud ja temale müüakse litsents, kusjuures litsentsilepingu alusel saab riik 500 000 rbl. välisvaluutas. Sellest tulust maksatakse autoritele kuni 3% nõukogude valuutas, s.o.

$$\frac{3 \cdot 500\,000}{100} = 15\,000 \text{ rbl.}$$

Kuna aga on kehtestatud tasu ülemmäär 20 000 rbl. ja välja on makstud juba 9613 rbl. ($15\,000 + 9613 > 20\,000$), saab nüüd iga

$$\frac{20000 - 9613}{5} = 2077 \text{ rbl. } 40 \text{ kop.}$$

Siinkohal peab veel märkima, et autoritasu arvestatakse ja makstakse ainult juhul, kui juurutatakse ettepanekut, mis on keh-tiva korra kohaselt vormistatud ja mille autoril on vastav tun-nistus. Autoritasu maksmise aluseks ei saa olla näiteks Leiutiste ja Avastuste Komitee poolt leiutisavalduse vastuvõtmisel väljaantud prioriteeditõend või mingi muu dokument.

Samuti ei maksta autoritasu juhul, kui juurutamisel jäetak-se ära või muudetakse kas või ühte leiutise vormelis toodud tun-nustest. Oletame, et leiutise vormel on sõnastatud näiteks järg-miselt:

"Ülekantav värv, mida trükitakse paberile, sealt riidele või puule ülekandmiseks, mis erineb selle poolest, et ta koosneb 4,4 kaaluosast tislერილიმისთ, 4,4 - pesusoodast, 1,8 - 72%-li-sest seebist, 5,0 - vahast, 5,0 - tärpentinist, 2,0 - boorak-sist, 2,0 - värvainest ja 59,2 kaaluosast veest."

Kui ettevõtte värvi valmistamisel kasutab 72%-se seebi ase-mel mingit muud pesuvahendit, siis pole valmistatud värv enam an-tud autoritunnistusega kaitstud leiutis ja põle alust autorile tasu maksmiseks.

Juhul, kui leiutise vormelis on mitu punkti, loetakse leiut-is kasutatuks järgmistel juhtudel: a) kui on kasutatud kõik vor-meli punktid; b) kui on kasutatud vormeli esimene punkt; c) kui on kasutatud esimene punkt koos ühe või mitme järgneva punkti-ga. Leiutis loetakse mittekasutatuks, kui vormeli esimene punkt pole kasutatud.

Ei tohi unustada ka seda, et juurutamise all mõistetakse tööstuslikku juurutamist, mitte aga katseeksemplaride ja -partii-de valmistamist. Juhend näeb ette, et autoritasu peab olema välja arvestatud 20 päeva jooksul pärast juurutusplaani kinnitamist. Seejuures suurendatakse autoritasu, kui autor on teinud tehnilisi ettevalmistusi, vastavalt ettevalmistuste astmele järgmiselt: a) tehnilise projekti eest - kuni 10 %; b) tööjooniste eest - ku-ni 20 %; c) mudeli eest - kuni 30%. Seda tehakse muidugi ainult juhul, kui autor pole loetletud töid teinud tööülesannetena või

lepingu alusel. Ettevõtte on kohustatud ühe nädala jooksul, arvates tasu arvestuse vormistamisest, tutvustama leiutajat või ratsionaliseerijat arvestuse materjalidega ning tema nõudmisel talle andma või saatma arvestuse ära kirja, kui selles ei ole andmeid, mis ei kuulu avaldamisele.

Juhul, kui ettepanek on võetud juurutamisele enne autoritunnistuse väljaandmist ja on vastavalt vormistatud, määratakse tasu suurus ratsionaliseerimisetepaneku eest. Pärast autoritunnistuse väljaandmist tehakse tasu ümberarvestus. Ümberarvestus tehakse ka juhul, kui seoses plaani muutmisega muutub aastasääst. Leiutise juurutamisel võib teha ümberarvestust nelja aasta jooksul pärast juurutamist. Säästu arvestamisel ei arvestata selliseid juurutamise ettevalmistamise kulusid nagu tehnilise dokumentatsiooni valmistamise, katsekempeplaride valmistamise ja katsetamise kulud jms., küll aga seoses põhitootmisvahendite hankimise ja valmistamisega tekkinud kulusid. Viimased lähevad arvestusse amortisatsioonikulude näol.

Mõnikord võivad aga üheaegselt plaani muutmise muudatada leiutusobjekti toormaterjalide hinnad. Sellisel juhul aastasäästu ümberarvestamist selgitab järgnev näide.

Leiutise juurutamise tulemusena vähenes masina valmistamisel metallikulu 200 kg võrra. 1960. aastal maksis 1 kg metalli 1 rubl., 1961. a. alandati 1 kg metalli hinda 80 kopikale ja 1962. a. - 50 kopikale. Esimesel juurutamisaastal valmistati 200 masinat, teisel 250 ja kolmandal - 400. Säästu arvestus ja ümberarvestus toimub sel juhul järgmiselt:

Esimene aasta

$$200 \text{ /kg/} \times 200 \text{ /masinat/} = 40\,000 \text{ /kg/}$$

$$1 \text{ /rbl./} \times 40\,000 \text{ /kg/} = 40\,000 \text{ /rbl./}$$

Autoritasu 40 000-rublaselt aastasäästult moodustab

$$\frac{40\,000 \times 4}{100} + 600 = 2200 \text{ rbl.}$$

Teine aasta

$$250 \text{ /masinat/} - 200 \text{ /masinat/} = 50 \text{ /masinat/}$$

$$200 \text{ /kg/} \times 50 \text{ /masinat/} = 10\,000 \text{ /kg/}$$

$$0,8 \text{ /rbl./} \times 10\,000 \text{ /kg/} = 8\,000 \text{ /rbl./}$$

$$40\,000 \text{ /rbl./} + 8\,000 \text{ /rbl./} = 48\,000 \text{ /rbl./}$$

Autoritasu 48 000 rublalt

$$\frac{48\ 000 \times 4}{100} + 600 = 2520 \text{ /rbl./}$$

Lisatasu autorile - 2520 /rbl./ - 2200 /rbl./ = 320 rbl./

Kolmas aasta

$$400 \text{ /masinat/} - 250 \text{ /masinat/} = 150 \text{ /masinat/}$$

$$200 \text{ /kg/} \times 150 \text{ /masinat/} = 30\ 000 \text{ /kg/}$$

$$0,5 \text{ /rbl./} \times 30\ 000 \text{ /kg/} = 15\ 000 \text{ /rbl./}$$

$$48000 \text{ /rbl./} \times 15000 \text{ /rbl./} = 63000 \text{ /rbl./}$$

Autoritasu 63 000 rublalt

$$\frac{63\ 000 \times 3}{100} + 1100 = 2990 \text{ rbl.}$$

Lisatasu autorile - 2990 /rbl./ - 2200 /rbl./ + 320 /rbl./ = 470 rbl.

Kuni 200 rbl. suurune autoritasu makstakse leiutiste ja ratsionaliseerimisettepanekute autoritele välja kuu aja jooksul, arvates juurutamise kinnitamise päevast. Samuti makstakse kuu aja jooksul välja avanssi juhul, kui autoritasu ületab 200 rbl. Avansi suurus on 25 % autoritasust, kuid vähemalt 200 rbl. Üle 200 rublaste autoritasude ülejäanud osa makstakse välja kahe kuu jooksul pärast esimese kasutamisaasta lõppu, kusjuures, nagu eelpool mainitud, tehakse vastavalt juurutamise tegelikule mahule korrektiivid.

Teatavasti on leiutajal või ratsionaliseerijal õigus saada teatava aja jooksul pärast ettepaneku juurutamist töötasu vanade tehniliste normide ja tööhinnete alusel juhul, kui juurutatav ettepanek toob kaasa uued tehnilised normid ja tööhinded. Sel juhul makstakse neile täiendavat töötasu lisapalgalehtede järgi ettevõtte palgafondist.

Juhul, kui leiutise või ratsionaliseerimisettepaneku juurutamise tulemusena ei teki sääst mitte toote valmistamisel, vaid valmistooto ekspluateerimisel, arvestatakse säästu maksimaalselt ekspluatatsioonis olevalt toodete hulgalt arvestusaastal. Juhul, kui pole võimalik määrata ekspluatatsioonis olevate toodete maksimaalset hulka, on lubatud arvestada säästu maksimaalse aastatoodangu järgi. Ekspluatatsioonis olevate toodete hulka pole tihti võimalik määrata siis, kui tooteid valmistab üks ettevõtte ja ekspluateerib teine. Neil juhtudel arvestab säästu ja maksab selle eest tasu kõrgem organisatsioon, kellele allub tootjaettevõtte, vaa-

tamata sellele, kas ettevõtte saab seda säästu või ei. Séejuures peab meeles pidama, et kehtib üldine kord, mille järgi juurutamise alguseks loetakse vastavate toodete valmistamise algust. Kui esimesel aastal säästu pole, makstakse autoritasu, lähtudes juurutatud leiutise tegelikust väärtusest. Järgnevatel aastatel, kui tekib sääst, tehakse autoritasu ümberarvestus.

Mitme ettepaneku kompleksel juurutamisel peab säästu alati arvestama iga ettepaneku kohta eraldi. Autoritasult mahaarvestatavast tulumaksust oli juttu juba eespool. Alla 1000 rbl. suurused autoritasud on tulumaksust vabastatud, suuremate korral arvestatakse tulumaks osalt, mis on üle 1000 rbl.

Leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute säästu arvestamist vastavate tootmise kuluartiklite (toorained ja materjalid, ostetavad osad, energia ja kütus, töötasu jne.) lõikes on üksikasjalikult selgitatud J.M. Kulikova brošüüris "Leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute tööstusettevõtetes juurutamisel saadava säästu arvestus" (Подсчет экономии от внедрения изобретений и рационализаторских предложений на промышленных предприятиях. ЦНИИПИ, 1964).

Meeldetuletuseks olgu veel öeldud, et leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute juurutamisele kaasaaitamise eest ei tohi preemiaid maksta varem, kui leiutajale või ratsionaliseerijale endale on välja makstud autoritasu.

Praktikas on kõige raskem otsustada nende leiutiste ja ratsionaliseerimisetepanekute tasustamist, mis ei anna otseselt arvestatavat säästu, vaid parandavad toodangu kvaliteeti, töötingimusi, ohutustehnikat jne. Juhendi kohaselt peab selliste ettepanekute korral autoritasu määrama juurutava ettevõtte juhataja vastavalt ettepaneku tegelikule väärtusele. Kuna juhendis on antud tasu määramiseks väga laiad piirid (tasu ei tohi olla alla minimaalse ega ületada maksimaalset säästust arvestatavat summat) ja puuduvad kindlad näitajad tegeliku väärtuse hindamiseks, on tegelikult määratud tasu suurus sageli vaieldav.

Kuigi üldiselt jagatakse ettepanekud säästu andvateks ja säästu mitteandvateks, on see sageli üsna tinglik liigitamine. Näiteks kvaliteedi parandamine tõstab toote töökindlust ja annab

seega säästu ekspluateerimisel; töötõingimuste ja ohutustehnika parandamine loob eelduse töövõiljakuse tõusuks ja annab lõpptulemusena ka säästu. Siiski nimetatakse neid ettepanekuid säästu mitteandvateks, sest saadavat säästu pole praktiliselt võimalik välja arvestada.

Säästu alusel autoritasu arvestamise kord ei võta arvesse mõningaid olulisi näitajaid, nagu näiteks autori loomingulise töö maht. Võib ju lihtne tehniline lahendus massilisel juurutamisel anda tohutu säästu ja olla suure autoritasu väljamaksmise aluseks. Samal ajal keeruline tehniline lahendus (agregaat, automaat jms.) annab piiratud juurutamisel eelnevaga võrreldes vähem säästu ja vastavalt sellele on ka autoritasu väiksem. Peale selle mõjutavad säästu ja seega ka autoritasu kehtiva arvestamise korra juures veel sellised tegurid nagu kaubahinnad, normid jne.

Mõningate puuduste likvideerimiseks ja säästu mitteandvate ettepanekute puhul autoritasu arvestamisel kindlama korra loomiseks pakub Leiutiste ja Avastuste Komitee liige V. Bakastov oma artiklis "Säästu mitteandva ettepaneku autoritasu arvestamine" (Определение авторского вознаграждения по предложениям, не создающим экономии), mis on avaldatud ajakirjas "Вопросы изобретательства" nr. 8 ja 9 1965.a., rakendamiseks uut arvestamisesüsteemi. Seejuures toob ta kaks varianti, mis mõlemad põhinevad minimaalse tasu määramisel, kusjuures hiljem suurendatakse tasu vastavate ettepanekute iseloomustavate näitajate alusel määratud koefitsientidega korrutamise teel. Esimeses variandis pakub autor arvestust järgmiste näitajate alusel:

- a) ettepaneku juurutamise maht (iseloomustab ettepaneku tähtsust rahvamajanduses);
- b) tehnilise lahenduse sisu ja keerukus (iseloomustab autori loova töö mahtu);
- c) saavutatud tehniline (või muu) efekt, võrreldes endise tasemega (iseloomustab tähtsust);
- d) leiutise uudsuse järk (iseloomustab ettepaneku tähtsust ja autori loova töö mahtu);
- e) ettepaneku põhjendamise raskus (iseloomustab töö mahtu);
- f) enne ettepaneku registreerimist autori poolt tehnilise väljatöötamise täielikkus (iseloomustab töö mahtu)

Esimesed viis näitajat võetakse arvesse vastavate koefitsientide rakendamisel ja viimane - vastavalt juhendi punktile 12.

Lõpuks tahaks veel juhtida tähelepanu sellele, ei ei tohi ära segada uue tehnika juurutamise eest makstavat preemiat autoritasuga, kuigi nende arvestamises on palju ühist. Uue tehnika loomise ja juurutamise eest makstakse preemiaid, mille väljamaksmine ei olene saadud autoritasust ja teiste määruste alusel väljamakstud preemiast.

Autoritasu arvestamiseks tuleks lähemalt tutvuda järgmist materjalidega:

1) Avastuste, leiutiste ja ratsionaliseerimissetepanekute eest tasu maksmise juhend ("Инструкция о вознаграждении за открытия, изобретения и рационализаторские предложения" /kinnitatud 24.apr. 1959.a./);

2) Постановление СМ СССР от 24.февраля 1961 г. "О порядке премирования за содействие внедрению изобретений и рационализаторских предложений";

3) NSVL MN juures asuva Leiutiste ja Avastuste Komitee selgitused nr. 3 /kinnitatud 25.dets. 1959.a./;

4) NSVL Riikliku Leiutiste ja Avastuste Komitee selgitus nr.1 "Leiutiste ja ratsionaliseerimissetepanekute juurutamisele kaasaaitamise eest premeerimise fondi loomise ja preemiate väljamaksmise korra kohta" ("О порядке образования фонда и выплаты премий за содействие внедрению изобретений и рационализаторских предложений" /kinnitatud 16.juulil 1963.a./);

5) Положение о премировании, утвержденное Госкомитетом СМ СССР по вопросам труда и заработной платы от 31 августа 1960, № 1078;

6) Ю.Я.Маргулис. "Финансирование изобретательской и рационализаторской работы". М, ЦНИИПИ, 1964;

7) Е.М. Куликова. "Подсчет экономии от внедрения изобретений и рационализаторских предложений на промышленных предприятиях". М, ЦНИИПИ, 1964;

8) Инструкция по подсчету экономии от внедрения изобретений и рационализаторских предложений. М, Комитет ИНО, 1960.

Авторское вознаграждение
изобретателям и рационализаторам

Составитель А.Эннувере

На эстонском языке

Экспериментальный комбинат "Бит"
Таллин, ул. Планэзди, 18

Toimetaja E. Koik

Trükkimisele antud 10.III 1969. Trükkiarv 550.

Paber 30x41. Kohaldatud trükkiprogramm 0,92.

Tall.nr. 452-3024. MB-03006.

Ekspimentaalkombiinaadi "Bit" rotaprint.

Tallinn, Pikk 68.

Tasuta

Testa